



GIG
CYMRU
NHS
WALES

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Aneurin Bevan
University Health Board

Asesiad Anghenion Fferyllol 2026



Dogfen Gryno ac Arolwg ar gyfer Ymgynghoriad



bipab.gig.cymru

GWENT 35
Better health | Better care | Better lives
Iechyd gwell | Gofal gwell | Bywydau gwell

Mae'r Ymgynghoriad Cyhoeddus yn dechrau ar 2 Gorffennaf 2026 Cyflwynwch eich barn erbyn hanner nos ar 31 Awst 2026

Mae'r ddogfen hon yn crynhoi drafft Asesiad Anghenion Fferyllol Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan (ABUHB). Ei nod yw ymdrin â'r prif bwyntiau i'ch helpu i ateb y cwestiynau yn yr ymgynghoriad cyhoeddus.

I gael manylion llawn am y Drafft Asesiad Anghenion Fferyllol, gallwch gael mynediad at y ddogfen yn; [Fferyllfeydd - Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan](#)

Cyflwyniad

Mae llunio a chyhoeddi Asesiad Anghenion Fferyllol (PNA) yn ofyniad statudol i bob Bwrdd Iechyd yng Nghymru. Hwn fydd yr ail PNA i gael ei gynhyrchu, a rhaid ei gyhoeddi erbyn 1 Hydref 2026.

Mae'r ddogfen yn nodi'r angen am wasanaethau fferyllol o fewn ardal y Bwrdd Iechyd, yn ogystal â bylchau yn y gwasanaethau hynny. Mae'r gofyniad i lunio PNA wedi'i nodi yn Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020.

Diben yr Asesiad Anghenion Fferyllol yw:

- ▶ Nodi'r gwasanaethau fferyllol sydd ar gael yn y gymuned ar hyn o bryd.
- ▶ Asesu'r angen am wasanaethau fferyllol yn y dyfodol.
- ▶ Nodi unrhyw fylchau yn y gwasanaeth presennol.
- ▶ Llywio'r broses o wneud penderfyniadau ynghylch ceisiadau i ddarparu gwasanaethau fferyllol.

Ymgynghoriad Asesiad Anghenion Fferyllol

Mae'r PNA ar gyfer ABUHB wedi cyrraedd cam lle gellir ymgynghori ar y fersiwn ddrafft. Mae'r PNA yn destun cyfnod ymgynghori statudol o 60 diwrnod, a fydd yn rhedeg o 2 Gorffennaf 2026 i 31 Awst 2026. Mae'n ofynnol i'r Bwrdd Iechyd ymgynghori ag amrywiaeth o bartïon â diddordeb

a rhanddeiliaid allweddol (gweler diwedd y ddogfen). Croesewir ymatebion gan aelodau o'r cyhoedd hefyd.

Mae'r PNA yn ddogfen fawr ac yn darparu:

- ▶ Gwybodaeth am y fframwaith rheoleiddiol ar gyfer gwasanaethau fferyllol;
- ▶ Safbwyntiau a gasglwyd yn ystod arolwg cyhoeddus a gynhaliwyd rhwng canol mis Tachwedd a chanol mis Rhagfyr 2025;
- ▶ Gwybodaeth a gafwyd gan gontractwyr fferyllfeydd a meddygfeydd teulu sy'n darparu gwasanaethau dosbarthu
- ▶ Nodweddion demograffig y boblogaeth a'u hanghenion iechyd;
- ▶ Darpariaeth gyfredol o wasanaethau fferyllol o fewn ABUHB;
- ▶ Adolygiad o'r gwasanaethau fferyllol a ddarperir ym mhob un o'r 11 Rhwydwaith Gofal Cymdogaeth y mae ardal y Bwrdd Iechyd wedi'i rhannu iddynt;
- ▶ Casgliadau ar sail y dystiolaeth a ddarparwyd ar gyfer y ddogfen Asesiad Anghenion Fferyllol;

Mae'r PNA yn nodi'r gwasanaethau fferyllol a gynigir ar sail daearyddol. Mae'r ardaloedd daearyddol a ddefnyddiwyd ar gyfer y PNA wedi'u nodi isod:

Blaenau Gwent*:

- ▶ Dwyrain Blaenau Gwent
- ▶ Gorllewin Blaenau Gwent

Caerffili:

- ▶ Dwyrain Caerffili
- ▶ Gogledd Caerffili
- ▶ De Caerffili

Sir Fynwy :

- ▶ Gogledd Sir Fynwy
- ▶ De Sir Fynwy

Casnewydd:

- ▶ Dwyrain Casnewydd
- ▶ Gorllewin Casnewydd

Torfaen*:

- ▶ Gogledd Torfaen
- ▶ De Torfaen

*Dylid nodi, yn ystod y gwaith o baratoi'r PNA hwn, fod newidiadau wedi bod i nifer y Rhwydweithiau Gofal Cymdogaeth (NCNs) o fewn BIP Aneurin Bevan. Uno wnaeth Torfaen Gogledd a Thorfaen De i ffurfio un NCN Torfaen o 1 Hydref 2025, a ffurfiodd Blaenau Gwent Dwyrain a Blaenau Gwent Gorllewin un NCN Blaenau Gwent o 1 Ebrill 2026.

Am wybodaeth am ddarpariaeth fferyllfeydd ym mhob ardal, gallwch edrych ar y Penodau Ardal yn y PNA drafft llawn.

Ceir crynodeb o'r ddogfen PNA ddrafft llawn yn y ddogfen ymgynghori hon.

Gwasanaethau Fferyllol

Mae gwasanaethau fferyllol wedi'u diffinio gan gyfeirio at reoliadau'r GIG ar gyfer fferyllfeydd cymunedol, meddygfeydd teulu sy'n darparu gwasanaethau dosbarthu a chontractwyr offer meddygol.

Fferyllfeydd Cymunedol

Mae fferyllfeydd cymunedol yn cynnig ystod o wasanaethau gwahanol:

- **Gwasanaethau hanfodol** – gwasanaethau y mae'n rhaid i bob fferyllfa gymunedol sy'n darparu gwasanaethau fferyllol y GIG eu cynnig. Mae'r rhain yn cynnwys; dosbarthu meddyginiaethau, hyrwyddo ffyrdd iach o fyw, cefnogi hunanofal a gwaredu meddyginiaethau diangen cleifion.
- **Gwasanaethau ychwanegol** – mae Gweinidogion Cymru yn nodi pa wasanaethau fferyllol ychwanegol y gellir eu darparu yng Nghymru. Rhaid i Fyrddau Iechyd ddarparu rhai o'r gwasanaethau hyn, tra bod eraill yn ddewisol. Gall fferyllfeydd ddewis a ydynt yn eu cynnig, ond os ydynt yn gwneud hynny, rhaid iddynt gydymffurfio â'r rheolau a nodir yn y canllawiau cenedlaethol.



Meddygfeydd Teulu sy'n Darparu Gwasanaethau Dosbarthu

Mae meddygfeydd teulu sy'n darparu gwasanaethau dosbarthu yn helpu i sicrhau darpariaeth gwasanaethau fferyllol mewn ardaloedd gwledig iawn lle gallai fod yn anodd i gleifion gyrraedd fferyllfa.

O'r 67 o bractisau meddygon teulu yn ABUHB, mae 13 o safleoedd dosbarthu sydd â chaniatâd i ddosbarthu meddyginiaeth i gleifion penodol.

Er mwyn bod yn gymwys ar gyfer gwasanaethau dosbarthu, rhaid i gleifion fodloni meini prawf penodol. Yn gwyno, mae claf cymwys yn un sy'n:

- ▶ Yn cael anhawster difrifol i gael gafael ar feddyginiaethau neu offer angenrheidiol oherwydd pellter neu ddiffyg cyfathrebu; neu
- ▶ Yn byw mewn ardal reoledig (fel arfer o natur wledig) sydd fwy na 1.6km mewn llinell syth o fferyllfa; a
- ▶ Wedi'i gofrestru gyda meddygfa sydd â hawliau hanesyddol neu ganiatâd i ddosbarthu, a chymeradwyaeth ar gyfer pob safle dosbarthu.

Contractwyr Offer Meddygol

Nid oes contractwyr offer o fewn ABUHB.

Lleoliadau Fferyllfeydd a Meddygfeydd Teulu sy'n Darparu Gwasanaethau Dosbarthu

Mae 125 o fferyllfeydd cymunedol a 13 o bractisau meddygon teulu sy'n dosbarthu meddyginiaethau o fewn ABUHB. Dangosir nifer y fferyllfeydd a'r practisau sy'n dosbarthu meddyginiaethau yn ôl ardal yn y tabl isod:

Bro	Fferyllfeydd Cymunedol	Meddygfeydd Meddygon Teulu sy'n Dosbarthu
Blaenau Gwent	16	0
Caerffili	41	0
sir Fynwy	18	12
Casnewydd	30	0
Torfaen	20	1

Gellir rhannu hyn ymhellach yn Rwydweithiau Gofal Cymdogaeth:

Rhwydweithiau Gofal Cymdogaeth	Fferyllfeydd Cymunedol	Meddygfeydd Meddygon Teulu sy'n Dosbarthu
Dwyrain Blaenau Gwent	7	0
Gorllewin Blaenau Gwent	9	0
Dwyrain Caerphilly	13	0
Gogledd Caerphilly	14	0
De Caerphilly	14	0
Gogledd Monmouthshire	11	8
De Monmouthshire	7	4
Dwyrain Newport	13	0
Gorllewin Newport	17	0
Gogledd Torfaen	10	1
De Torfaen	10	0

Mae gan y Bwrdd Iechyd boblogaeth o 601,686. Mae 125 o fferyllfeydd yn gwasanaethu'r boblogaeth, sy'n rhoi cymhareb o 2.02 o fferyllfeydd fesul 10,000 o bobl.

Oriau Agor Fferyllfeydd a Meddygfeydd Meddygon Teulu Dosbarthu

Mae fferyllfeydd ar agor ar wahanol adegau, ond byddai disgwyl iddynt ddarparu o leiaf 40 awr o agor bob wythnos, oni bai bod nifer llai o oriau wedi'i gytuno, e.e. lle mae fferyllfa'n gwasanaethu meddygfa gangen.

Mae Atodiad N yn y drafft llawn o'r PNA yn rhoi rhagor o wybodaeth am oriau agor fferyllfeydd. Fodd bynnag, ym mis Mehefin 2026 ac ar yr adeg honno roedd:

- ▶ 8 fferyllfeydd ar agor saith diwrnod yr wythnos.
- ▶ 22 fferyllfeydd ar agor o ddydd Llun i ddydd Sadwrn.
- ▶ 39 fferyllfeydd ar agor o ddydd Llun i ddydd Gwener, a dydd Sadwrn hyd at 13.00.
- ▶ 64 o fferyllfeydd sy'n agor o ddydd Llun i ddydd Gwener.



Mae rotâu'n gweithredu i sicrhau mynediad i fferyllfa ar nosweithiau'r wythnos, dydd Sul a gwyliau cyhoeddus a gwyliau banc ac fe'u cyhoeddir

ar wefan y Bwrdd Iechyd. Mae posteri sy'n cadarnhau pa fferyllfeydd fydd ar agor a phryd hefyd yn cael eu harddangos yn y fferyllfeydd.

Ar adeg drafftio'r ddogfen hon roedd 4 fferyllfa yn cynnig oriau agor estynedig ar ôl 18.30.

Os bydd oriau agor meddygfa yn newid, er enghraifft os yw meddygfa'n agor cyn 08.00 neu'n aros ar agor ar ôl 18.30, yna mae gan y Bwrdd Iechyd y gallu i gyfarwyddo fferyllfa neu fferyllfeydd presennol i agor am oriau hirach yn ôl yr angen cyn belled â bod rhai amodau'n cael eu bodloni. Gall hefyd gyfarwyddo fferyllfa bresennol i agor y tu allan i oriau agor arferol er mwyn diwallu anghenion y boblogaeth, er enghraifft ar wyl gyhoeddus neu wyl banc.

Gwasanaethau a Ddarperir gan Fferyllfeydd a Phractisau Meddygon Teulu Dosbarthu - Gwasanaethau Hanfodol

Mae pob fferyllfa a phractis meddygon teulu sy'n dosbarthu meddyginiaethau yn ABUHB yn darparu gwasanaethau dosbarthu. Mae fferyllfeydd hefyd yn darparu gwasanaethau "hanfodol" eraill gan gynnwys dosbarthu meddyginiaethau dro ar ôl tro, cefnogaeth ar gyfer hunanofal, gwaredu meddyginiaethau diangen, hyrwyddo ffyrdd iach o fyw a chyfeirio

- ▶ Dosbarthodd fferyllfeydd cymunedol 16,497,704 o bresgripsiynau yn 2024/25.
- ▶ Dosbarthodd practisau meddygon teulu sy'n dosbarthu meddyginiaeth 708,660 o bresgripsiynau yn 2024/25.

Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol

Rhaid i Fyrddau Iechyd yng Nghymru gomisiynu rhai gwasanaethau ychwanegol a nodir gan Weinidogion a gallant gomisiynu eraill yn ôl eu disgrisiwn. Gall contractwyr fferyllfa ddewis a ddylent ddarparu unrhyw un ohonynt. Mae Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol yn cyfeirio at wasanaethau GIG Cenedlaethol (Cymru) neu leol a gomisiynir gan fferyllfeydd i ddiwallu anghenion y boblogaeth. Rhaid i Fyrddau Iechyd gomisiynu:

- ▶ Gwasanaeth Adolygu Meddyginiaethau Rhyddhau – i gefnogi cleifion sydd wedi cael eu rhyddhau'n ddiweddar o leoliad gofal drwy sicrhau bod newidiadau i feddyginiaeth yn cael eu dilyn drwedd yn y gymuned.
- ▶ Gwasanaeth Fferyllfa Gymunedol Glinigol – sy'n cynnwys y Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin, Cyflenwi

Meddyginiaethau Brys a'r Gwasanaeth Atal Cenhedlu, gan ddarparu cyngor, triniaeth a mynediad brys at feddyginiaethau heb yr angen am apwyntiad gyda Meddyg Teulu.

- ▶ Gwasanaeth Rhagnodi Annibynnol Fferyllfa – yn galluogi fferyllwyr i asesu, trin a rhagnodi ar gyfer ystod o gyflyrau aciwt ac atal cenhedlu.
- ▶ Gwasanaeth Brechu Ffliw – yn cefnogi darparu brechiad ffliw tymhorol i gleifion cymwys.
- ▶ Gwasanaeth Addasu Stoma – i wneud yn siŵr bod teclyn stoma pobl yn gyfforddus yn seiliedig ar eu mesuriadau.
- ▶ Gwasanaeth Adolygu Defnyddio Teclyn – i wella gwybodaeth y claf am unrhyw declyn sydd ei angen arnynt.

Er mwyn darparu'r gwasanaethau hyn, rhaid i'r fferyllfa gael ardal ymgynghori breifat ddynodedig lle gall cleifion eistedd i lawr a siarad â fferyllfydd neu dechnegydd fferyllfa heb gael eu clywed.

O'r 125 o fferyllfeydd yn ABUHB:

- ▶ Mae 125 yn cynnig Adolygiad Meddyginiaethau Rhyddhau.
- ▶ Mae 125 yn darparu'r Gwasanaeth Fferyllfa Glinigol Cymunedol (gan gynnwys Anhwylderau Cyffredin, Cyflenwad Meddyginiaethau Brys ac Atal Cenhedlu).
- ▶ Mae 69 wedi'u comisiynu i ddarparu'r Gwasanaeth Rhagnodi Annibynnol Fferyllfeydd.
- ▶ Comisiynwyd 121 i ddarparu'r Gwasanaeth Brechu Ffliw yn 2024/25.
- ▶ Ni ddarparodd yr un Addasu Stoma yn 2024/25.
- ▶ Ni ddarparodd yr un Adolygiadau Defnyddio Offer yn 2024/25.

Gall Byrddau Iechyd gomisiynu:

Gall y Bwrdd Iechyd gomisiynu amrywiaeth o wasanaethau lleol a chenedlaethol eraill, gan gynnwys:

- ▶ Gwasanaethau Defnyddio Sylweddau – mae dau wasanaeth defnyddio sylweddau; Gwasanaeth Cyfnewid Nodwyddau a gwasanaeth Gweinyddu Meddyginiaethau dan Oruchwyliaeth. O fewn y Bwrdd Iechyd, mae 26 fferyllfa yn darparu

gwasanaeth cyfnewid nodwyddau ac mae 115 yn ymgymryd â gweinyddu meddyginiaethau dan oruchwyliaeth.

- ▶ Rhoi'r Gorau i Ysmygu – mae dau lefel o wasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu yn cael eu cynnig gan fferyllfeydd. Lefel 2 yw gwasanaeth cyflenwi yn unig, sy'n darparu therapi amnewid nicotin (NRT) am ddim yn dilyn asesiad gan Gynghorydd Rhoi'r Gorau i Ysmygu. Lefel 3 yw gwasanaeth un stop sy'n cynnwys cyflenwi NRT a sesiynau cwnsela trwy fferyllfa. Yn y Bwrdd Iechyd, mae 123 o fferyllfeydd yn cynnig Lefel 2 ac mae 96 yn cynnig Lefel 3.
- ▶ Gwasanaeth Cartrefi Gofal – yn darparu adolygiad systematig o'r holl brosesau rheoli meddyginiaethau yn y cartref gofal ac yn gweithio gyda'r cartref ar ddatblygu protocolau a gweithdrefnau i hwyluso archebu, cyflenwi, storio a gweinyddu meddyginiaethau ac offer yn ddiogel a lleihau gwastraff y gellir ei osgoi. Fe'i comisiynir ar sail ledled y Bwrdd Iechyd yn dibynnu ar yr angen.
- ▶ Gwasanaeth Cyflenwi Meddyginiaethau Brys – yn cynnal mynediad at fformiwlari o feddyginiaethau sydd eu hangen ar gyfer triniaeth sensitif i amser, gan gynnwys gofal diwedd oes a gwrthfeirysau. Mae 25 o fferyllfeydd yn darparu'r gwasanaeth hwn ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.
- ▶ Gwasanaeth Gofal Lliniarol y Tu Allan i Orlau – yn darparu mynediad y tu allan i oriau i feddyginiaeth diwedd oes. Mae naw fferyllfeydd yn darparu hyn ar draws ardal y Bwrdd Iechyd ar sail rota.
- ▶ Gwasanaeth Cofnod Gweinyddu Meddyginiaethau (MAR) – yn hwyluso mynediad at Siart Cofnod Gweinyddu Meddyginiaethau safonol i gefnogi gofalwyr cartref i gofnodi gweinyddu meddyginiaethau. Fe'i cynigir gan 86 o fferyllfeydd.
- ▶ Gwasanaeth Lleihau Gwastraff – yn anelu at leihau gwastraff rhagnodi a gor-archebu meddyginiaeth ailadroddus trwy ddefnyddio timau fferyllfa i ganfod a oes angen meddyginiaethau "pan fo angen" ar adeg casglu. Mae 107 o fferyllfeydd yn darparu'r gwasanaeth hwn.

- ▶ Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion – yn anelu at asesu a gwella techneg anadlydd a rheoli symptomau - 47 o fferyllfeydd.
- ▶ Gwasanaeth Profi Firysau a Gludir yn y Gwaed – yn darparu gwasanaeth sgrinio i unigolion risg uchel - 11 o fferyllfeydd.
- ▶ Gwasanaeth Cyflenwi Prawf Llif Ochrol – yn darparu profion hygyrch i grwpiau cymwys – 91 o fferyllfeydd.

Amser a Gymerir i Gael Mynediad i Fferyllfa neu Bractis Meddyg Teulu sy'n Dosbarthu - Amser Gyrru

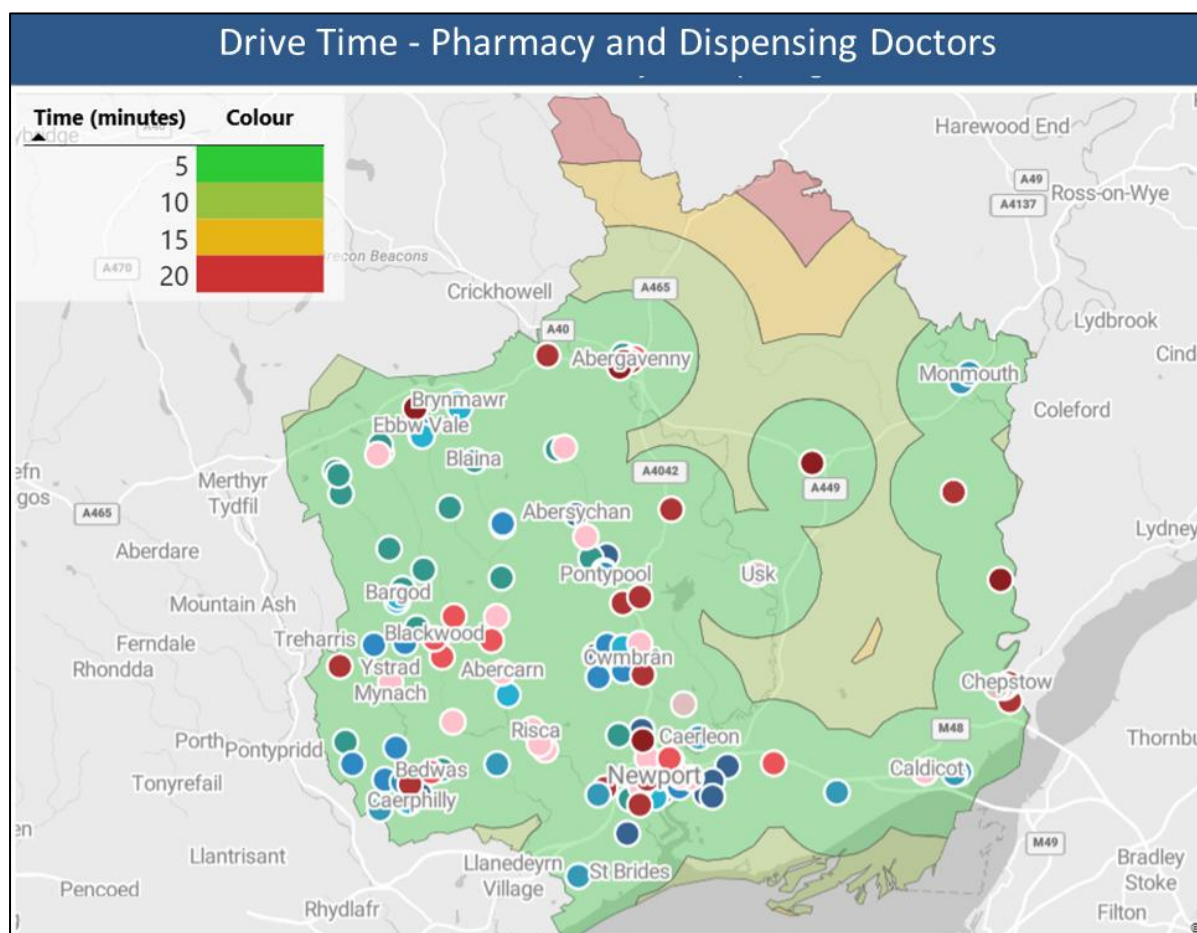
Wrth gynllunio'r Asesiad o Anghenion Fferyllol (PNA), cytunodd Grŵp Llywio'r Asesiad o Anghenion Fferyllol y Bwrdd Iechyd y dylai'r amser gyrru mwyaf i gyrraedd fferyllfa fod yn 20 munud. Cafwyd mapiau yn dangos lleoliadau pob fferyllfa a phob practis meddyg teulu sy'n dosbarthu meddyginiaeth, a mapiwyd yr ardal y gellir ei chyrraedd mewn 20 munud o bob un ohonynt. Prin iawn oedd yr ardaloedd nad oeddent o fewn yr amser gyrru o 20 munud i fferyllfa. Roedd yr ardaloedd hynny naill ai'n ardaloedd â dwysedd poblogaeth isel iawn neu'n ardaloedd lle darperid gwasanaethau fferyllol gan bractisau sy'n dosbarthu meddyginiaeth.

Fel y gwelir o'r map isod, mae'r rhan fwyaf o ardal y Bwrdd Iechyd o fewn taith 20 munud mewn car i fferyllfa neu i safle meddyg sy'n dosbarthu meddyginiaeth. Nid yw rhannau o Sir Fynwy o fewn yr amser hwn o 20 munud, ac ystyrir hyn yn fanylach yn y penodau perthnasol sy'n ymwneud â'r ardaloedd lleol yn y ddogfen PNA lawn ar ffurf drafft.



GIG
CYMRU
NHS
WALES

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Aneurin Bevan
University Health Board



Mae tua 99% o boblogaeth y Bwrdd Iechyd yn byw o fewn taith 20 munud mewn car i fferyllfa.

Tynnodd cyfrifiad 2021 sylw at y ffaith nad oes gan tua 19.9% o gartrefi fynediad at gar na fan. Mae'n debygol y bydd canran uchel o gartrefi nad oes ganddynt fynediad at gar yn byw mewn ardal drefol a gallai cerdded i fferyllfa fod yn opsiwn. Er nad yw'n wasanaeth GIG, mae mwyafrif y fferyllfeydd yn cynnig gwasanaeth dosbarthu preifat i gleifion.

O ganlyniadau'r arolwg cyhoeddus, nodwyd bod:

- ▶ 69% o'r ymatebwyr wedi teithio mewn car i'r fferyllfa a 28% wedi cerdded;
- ▶ 97% o'r ymatebwyr yn gallu teithio i fferyllfa o fewn 20 munud.

Anghenion Iechyd y Boblogaeth

Mae ardal y Bwrdd Iechyd yn cwmpasu pum awdurdod lleol Gwent—Blaenau Gwent, Caerffili, Sir Fynwy, Casnewydd a Torfaen—gyda phoblogaeth o 601,686 (18.8% o Gymru). Mae'r boblogaeth wedi'i dosbarthu'n anwastad; mae Caerffili (29.4%) a Chasnewydd (27.9%) yn

cyfrif am fwy na hanner y trigolion, tra bod gan Flaenau Gwent y gyfran leiaf (11.3%). Mae'r ardal yn cynnwys cymysgedd o gymunedau trefol â phoblogaeth ddwys yn y gorllewin ac ardaloedd mwy gwledig yn y dwyrain, yn enwedig Sir Fynwy.

Mae'r boblogaeth yn heneiddio, gyda 21% yn 65 oed neu'n hŷn, ac amcangyfrifon yn dangos y bydd y ffigwr hwn yn codi i 23.5% erbyn 2034, ochr yn ochr â chynnydd o 44.6% yn nifer y rhai sy'n 85 oed neu'n hŷn. Mae'r newid hwn yn sbardun allweddol i'r galw am wasanaethau fferyllol, yn enwedig o ran cyflyrau hirdymor, polyffarmasi ac optimeiddio meddyginiaethau.

Mae anghydraddoldebau sylweddol mewn canlyniadau iechyd, sy'n gysylltiedig yn gryf ag amddifadedd. Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (MALIC) 2025 yn tynnu sylw at Flaenau Gwent a Chasnewydd fel y rhai sydd â'r crynodiadau uchaf o ardaloedd yn y 10% mwyaf difreintiedig (20% a 18% o Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is yn y drefn honno), tra nad oes gan Sir Fynwy yr un. Adlewyrchir yr anghydraddoldebau hyn yn y disgwyliad oes. Y disgwyliad oes cyfartalog yw 77.6 mlynedd i ddynion ac 81.3 mlynedd i fenywod, ond mae'n amrywio o 80.4 (dynion) ac 83.9 (benywod) yn Sir Fynwy i 76.0 a 78.9 yn y drefn honno ym Mlaenau Gwent. Mae bylchau disgwyliad oes iach yn sylweddol, gyda gwahaniaeth o 12.8 mlynedd i ddynion a 20.5 mlynedd i fenywod rhwng yr ardaloedd mwyaf a lleiaf difreintiedig.

Gwyn yw'r boblogaeth yn bennaf, er bod Casnewydd yn fwy amrywiol yn ethnig, gyda phoblogaethau lleiafrifoedd ethnig yn cynyddu o 10.1% yn 2011 i 14.4% yn 2021. Mae rhwystrau iaith yn gyfyngedig ar y cyfan ond yn fwy amlwg yng Nghasnewydd, lle mae llai o aelwydydd yn nodi Saesneg fel eu prif iaith o'i gymharu ag ardaloedd eraill.

Mae cyflyrau hirdymor yn un o brif ffactorau'r angen. Mae nifer yr achosion o ddiabetes wedi bod yn codi'n gyson, gan gynyddu tua 0.2 pwynt canran yn flynyddol ers 2020 (4,902 o gleifion ychwanegol). Mae cyflyrau iechyd meddwl yn effeithio ar 12.1% o oedolion ledled Gwent, gan godi i 16.8% ym Mlaenau Gwent. Mae cyflyrau anadlol yn effeithio ar 8.2% o oedolion yn gyffredinol, gyda chyfraddau uwch yng Nghasnewydd (9.0%) a Blaenau Gwent (8.6%). Mae cyfraddau marwolaethau o ganser hefyd yn uwch mewn ardaloedd mwy difreintiedig, yn enwedig Blaenau Gwent a Chaerffili.

Mae ymddygiadau iechyd allweddol yn cyfrannu ymhellach at anghydraddoldeb. Mae nifer yr achosion o ysmegu ar ei uchaf yn Nhorfaen (16.3%) a Blaenau Gwent (15.8%), o'i gymharu â chyfartaledd Cymru o

12.6%, ac ar ei isaf yn Sir Fynwy (7.1%). Mae cyfraddau gorbwysau a gordewdra uwchlaw cyfartaledd Cymru, yn enwedig ym Mlaenau Gwent a Chaerffili. Mae'r defnydd o alcohol dros 14 uned yr wythnos ar ei uchaf yn Sir Fynwy a Thorfaen, tra ei fod yn is yng Nghasnewydd a Blaenau Gwent.

Mae nifer y bobl sy'n cael brechiadau yn amrywio ar draws yr ardal, gyda rhwystrau'n cynnwys trafndiaeth ac ymwybyddiaeth. Nid oes gan tua 19.9% o gartrefi fynediad at gar, gyda lefelau uwch mewn ardaloedd mwy difreintiedig, gan gynyddu'r ddibyniaeth ar wasanaethau sydd ar gael yn lleol.

Mae manylion llawn am anghenion iechyd y boblogaeth i'w gweld ym mhenodau 2–3 o ddrafft llawn yr Asesiad o Anghenion Fferyllol (PNA).

Ymgysylltu ar gyfer Paratoi'r Asesiad Anghenion Fferyllol

Mae'r PNA wedi'i baratoi gan ddefnyddio data o ystod eang o ffynonellau, gan gynnwys Iechyd Cyhoeddus Cymru, Awdurdodau Lleol a Phartneriaeth Gwasanaethau a Rennir GIG Cymru.

Yn ogystal â dod o hyd i ddata ar wasanaethau a gweithgaredd, ymgysylltwyd â'r cyhoedd ar wasanaethau fferyllol cyfredol. Gwahoddwyd contractwyr fferyllfa a meddygfeydd teulu sy'n dosbarthu meddyginiaethau hefyd i ddarparu gwybodaeth i gefnogi datblygiad y PNA.

Cynhaliwyd ymarfer ymgysylltu â'r cyhoedd o 10 Tachwedd i 22 Rhagfyr 2025. Cymerodd yr ymgysylltu ffurf arolwg ar-lein, gyda chopïau papur ar gael hefyd.

Cyflwynwyd 1102 o ymatebion o bob cwr o ardal y Bwrdd Iechyd. Roedd codau post a ddarparwyd gan ymatebwyr yn tystio i hyn.

Roedd 57% o'r ymatebwyr yn fenywod, 10% yn wrywod, 0.1% yn An-Ddeuaidd, roedd 0.1% yn well ganddynt beidio â dweud a dewisodd 32% beidio ag ateb y cwestiwn hwn.

Y grŵp mwyaf o ymatebwyr oedd rhwng 55 a 64 oed (25%), ac yna 64 a 74 oed (24%) yn agos.

Mae manylion llawn y cwestiynau a'r ymatebion ar gyfer yr ymgysylltu â'r cyhoedd i'w gweld yn Atodiadau G ac H o'r ddogfen ddrafft llawn ar yr Asesiad o Anghenion Fferyllol (PNA).

Y prif bwyntiau a amlygwyd o'r ymgysylltu cyhoeddus oedd:

- ▶ Er bod y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn defnyddio fferyllfa er mwyn cael presgripsiwn, mae fferyllfeydd yn darparu ystod

o wasanaethau clinigol. Rhestrodd yr holiadur nifer o wasanaethau a ddarperir gan bob un neu'r rhan fwyaf o fferyllfeydd yn ardal y Bwrdd Iechyd a gofynnodd a oedd yr ymatebwyr yn ymwybodol ohonynt. Mae'r tabl isod yn dangos eu hymatebion.

Ymwybyddiaeth Gwasanaeth Ychwanegol	Ymatebion
Gwasanaeth Brechu Ffliw'r GIG (i'r rhai sydd yn un o'r grwpiau sydd mewn perygl)	899
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin y GIG	897
Gwasanaeth Helpu Fi i Roi'r Gorau i Ysmygu'r GIG	481
Cyflenwi meddyginiaethau brys y GIG	479
Gwasanaeth Atal Cenhedlu'r GIG	413
Gwasanaeth Rhagnodi Annibynnol (IP) Fferyllfa'r GIG	409
Gwasanaeth Adolygu Meddyginiaethau Rhyddhau'r GIG	226

- ▶ Ymwelodd 65% o'r ymatebwyr â'r fferyllfa'n fisol, rhywbeth a fydd yn adlewyrchu hyd y presgripsiwn.
- ▶ Er nad oedd gan 34% o'r ymatebwyr ddewis ynghylch yr amser mwyaf cyfleus, i'r rhai a wnaeth yr amser mwyaf cyfleus oedd 3pm i 6pm (20% o'r ymatebion), ac yna 8am i hanner dydd (18% o'r ymatebion) ac yna 6pm-8pm (16%).
- ▶ O ran y diwrnod mwyaf cyfleus i ymweld â fferyllfa, dywedodd 43% o'r ymatebwyr nad oedd ganddynt unrhyw ddewis penodol, dywedodd 22% ddyddiau'r wythnos yn gyffredinol, a dywedodd 18% benwythnosau yn gyffredinol.
- ▶ Teithiodd 69% o'r ymatebwyr mewn car i fferyllfa ac mae 28% o'r ymatebwyr yn cerdded i fferyllfa.
- ▶ Nododd 68% o'r ymatebwyr eu bod bob amser yn defnyddio'r un fferyllfa. Nododd 29% o'r ymatebwyr eu bod

yn defnyddio gwahanol fferyllfeydd ond y byddent yn well ganddynt ymweld ag un yn amlach. Dywedodd 2% o'r ymatebwyr eu bod yn anaml yn defnyddio fferyllfa.

- ▶ Dylanwadwyd yn bennaf ar y dewis o fferyllfa gan agosrwydd at y cartref, y lleoliad neu'r practis meddyg teulu.
- ▶ Roedd 53% yn teimlo eu bod yn gallu trafod rhywbeth yn breifat gyda fferyllfydd.
- ▶ Nododd yr ymatebwyr fod hyd yr amser teithio i fferyllfa yn.

Hyd yr amser a gymerwyd i gael y fferyllfa	Ymatebion
20 munud	80
Rhwng 5 munud a 15 munud	647
Llai na 5 munud	346
Mwy nag 20 munud	29

Rhoddodd yr arolwg gyfle i ymatebwyr gynnwys unrhyw wybodaeth arall am wasanaethau fferyllfa leol. Roedd 99 o sylwadau cadarnhaol am fferyllfeydd ac 1 am feddygon sy'n dosbarthu meddyginiaethau, 176 o sylwadau negyddol am fferyllfeydd, a 125 o sylwadau.

Mae themâu o'r sylwadau cadarnhaol yn cynnwys:

- ▶ Safon ac ansawdd y gwasanaeth a ddarperir,
- ▶ Gwelliannau sy'n gysylltiedig â chyflwyno technolegau rhagnodi a dosbarthu electronig,
- ▶ Staff cyfeillgar, cymwynasgar a hawdd mynd atynt.

O ran y sylwadau negyddol, y prif themâu oedd:

- ▶ Bylchau mewn cyfathrebu rhwng meddygfeydd teulu a fferyllfeydd,
- ▶ Oriau agor cyfyngedig neu anghyfleus,
- ▶ Problemau argaeledd stoc meddyginiaeth,
- ▶ Agwedd ac ymddygiad staff,
- ▶ Ffioedd am gymhorthion cydymffurfio (e.e. blychau dosette).

Dangosodd dadansoddiad o'r ymatebion i'r ymarfer ymgysylltu â'r cyhoedd fod fferyllfeydd yn cael eu defnyddio'n bennaf ar gyfer rhoi presgripsiynau, prynu meddyginiaethau neu gael cyngor. Mae'r rhan fwyaf o bobl yn ymweld â fferyllfa bob mis ac i'r rhai sydd â dewis o ran yr amser y maent yn ymweld â fferyllfa, 08:00 i 12:00 a 15:00 i 18:00 yw'r amseroedd mwyaf poblogaidd. O ran y diwrnod o'r wythnos a ffefrir i ymweld â fferyllfa, nid oedd gan 42% o'r ymatebwyr ddewis, dywedodd 22% ddyddiau'r wythnos yn gyffredinol a dywedodd 18% benwythnosau yn gyffredinol.

Y dylanwadau mwyaf cyffredin ar y dewis o ba fferyllfa i'w defnyddio yw agosrwydd at gyfeiriad cartref neu feddygfa meddyg teulu, lleoliad sy'n hawdd ei gyrraedd, ymddiriedaeth yn y staff, ac fel arfer cael yr eitemau gofynnol mewn stoc. Mae 69% o'r ymatebwyr yn gyrru i fferyllfa a gall 97% o'r ymatebwyr deithio i fferyllfa o fewn 20 munud.

Gofynnwyd i contractwyr fferyllfa presennol gwblhau holiadur i gefnogi datblygiad yr Asesiad Anghenion Fferyllol, a oedd yn gofyn am gyfleusterau sydd ar gael, yr angen am wasanaethau nad ydynt yn cael eu comisiynu yn yr ardal ar hyn o bryd ac a oedd gan y fferyllfa ddigon o gapasiti i ddiwallu'r galw cynyddol am wasanaethau fferyllol.

Cwblhaodd chwe deg chwech o'r 125 o fferyllfeydd ar restr fferyllol y Bwrdd Iechyd ar adeg yr arolwg yr holiadur. Cynhaliwyd yr arolwg rhwng 10 Tachwedd a 22 Rhagfyr 2025.

Mae manylion ymatebion yr holiadur i'w gweld yn Adran 3.4.2 o ddrafft llawn yr Asesiad o Anghenion Fferyllol, ac mae copi o holiadur y contractwr fferyllfa wedi'i gynnwys yn Atodiad I.

Y prif uchafbwyntiau o'r ymatebion i'r holiadur yw:

- ▶ Cadarnhaodd y rhan fwyaf o fferyllfeydd fod ardal ymgynghori ar gael sy'n bodloni'r gofynion.
- ▶ Cadarnhaodd 57 o fferyllfeydd fod digon o gapasiti o fewn eu hadeiladau a lefelau staffio presennol i reoli cynnydd yn y galw am wasanaethau fferyllol yn eu hardal.
- ▶ Nid oedd gan wyth fferyllfa ddigon o gapasiti ar hyn o bryd, ond gallent wneud addasiadau i reoli cynnydd yn y galw am wasanaethau fferyllol.

- ▶ Nid oedd gan un fferyllfa ddigon o gapasiti a byddai'n cael anhawster i reoli unrhyw gynnydd yn y galw am wasanaethau fferyllol yn y dyfodol.

Cadarnhaodd yr ymatebion hefyd fod gan y rhan fwyaf o fferyllfeydd, (98%), y capasiti i reoli neu wneud addasiadau i reoli cynnydd yn y galw am wasanaethau fferyllol.

Gwahoddwyd pob un o'r 13 uned ddosbarthu meddyginiaethau mewn practisiau meddygon teulu yn y Bwrdd Iechyd i lenwi holiadur, ac ymatebodd tair ohonynt. Roedd yr holiadur yn casglu gwybodaeth am oriau agor yr unedau dosbarthu, y gwasanaethau fferyllol a gynigid, a'r gallu i ymdopi ag unrhyw gynnydd yn y galw.

Mae manylion ymatebion yr holiadur i'w gweld yn Adran 3.4.3 o ddrafft llawn yr Asesiad o Anghenion Fferyllol (PNA), ac mae copi o'r holiadur ar gyfer practisau meddygon teulu sy'n dosbarthu meddyginiaethau wedi'i gynnwys yn Atodiad J.

Y prif bwyntiau o'r ymatebion yw:

- ▶ Adroddodd yr ymarferion a ymatebodd fod oriau agor yr adran ddosbarthu meddyginiaethau yn cyd-fynd yn gyffredinol ag oriau agor craidd y meddyg teulu, gydag ychydig o amrywiad ar ddiwedd yr wythnos waith.
- ▶ Adroddodd y rhan fwyaf o'r practisiau a ymatebodd fod ganddynt ddigon o gapasiti o fewn eu hadeiladau a'u lefelau staffio presennol i reoli cynnydd yn y galw am ddosbarthu meddyginiaeth, neu y gellid gwneud addasiadau pe bai angen.

Bylchau Cyfredol yn y Ddarpariaeth Gwasanaeth

Nid yw ABUHB wedi nodi unrhyw fylchau systemig yn y ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol craidd ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

Bylchau yn y Dyfodol mewn Darpariaeth Gwasanaeth

Wrth ddatblygu drafft yr Asesiad o Anghenion Fferyllol (PNA), mae'r Bwrdd Iechyd wedi ystyried y datblygiadau hysbys canlynol yn y dyfodol:

- ▶ Poblogaeth yn heneiddio ac aml-morbidrwydd,
- ▶ Ardaloedd twf trefol,
- ▶ Amddifadedd ac anghydraddoldeb parhaus,

- ▶ Cymhlethdod cynyddol rhagnodi,
- ▶ Adleoli practisau meddygon teulu,
- ▶ Gwent 35 a pholisïau eraill.

Yn ogystal, mae'r Bwrdd Iechyd wedi ystyried y ddogfen "Fferyllfa; Cyflawni Cymru Iachach" sy'n nodi'r nodau hirdymor ar gyfer trawsnewid gwasanaethau er mwyn sicrhau'r budd iechyd mwyaf o feddyginiaethau rhagnodedig.

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi nodi'r anghenion canlynol ar gyfer y dyfodol o ran darparu gwasanaethau fferyllol, sydd wedi'u rhannu'n NCNau:

Rhwydwaith Gofal Cymdogaeth	Datblygiadau yn y Dyfodol mewn Darparu Gwasanaethau
Dwyrain Casnewydd	Mae angen fferyllfa yn y dyfodol naill ai yng nghanolfan leol Glan Llyn neu Barc Busnes Celtaidd ym mhen dwyreiniol datblygiad Glan Llyn, ar ôl cwblhau 2,000 o dai, sydd, fel isafswm, ag o leiaf 40 awr agor graidd. Bydd angen i'r fferyllfa hon ddarparu'r gwasanaethau canlynol yn y dyfodol, o'r adeg y caiff ei chynnwys yn y rhestr fferyllol: • Yr holl wasanaethau hanfodol, • Y Gwasanaeth Fferyllfa Gymunedol Glinigol, • Gwasanaeth brechu yn erbyn y fflw, • Defnydd dan oruchwyliaeth, • Rhoi'r gorau i ysmegu.
Gogledd Torfaen	Mae angen fferyllfa yn y dyfodol o fewn datblygiad Pentref Trefol Mamhilad, unwaith y bydd wedi'i gwblhau a bod yr holl gwmnïau adeiladu wedi gadael y safle, sydd, fel isafswm, ag o leiaf 40 awr agor craidd. Mae angen i'r fferyllfa hon ddarparu'r gwasanaethau canlynol yn y dyfodol o'r pwynt y caiff ei chynnwys yn y rhestr fferyllol: • Pob gwasanaeth hanfodol, • Y Gwasanaeth Fferyllfa Gymunedol Glinigol,

	• Gwasanaeth brechu rhag y fflw, • Defnydd dan oruchwyliaeth, • Rhoi'r Gorau i Ysmygu.
Popeth	Mae'r Bwrdd Iechyd wedi nodi y bydd angen darpariaeth yn y dyfodol lle mae bylchau mewn gwasanaethau fferyllol. Mae hyn yn cynnwys disodli fferyllfeydd sy'n cau gyda darpariaeth newydd yn yr un ardal a chynnal oriau agor cymharol. Lle mae darpariaeth gwasanaeth ar ddydd Sadwrn yn disgyn o dan bedair awr o fewn ardal Awdurdod Lleol, bydd angen gwasanaethau ychwanegol i sicrhau o leiaf bedair awr o fynediad rhwng 09:00 a 17:00 yn y RhCC yr effeithir arnynt. Os bydd practis meddyg teulu yn rhoi'r gorau i ddosbarthu meddyginiaethau mewn ardal dan reolaeth, rhaid i'r ddarpariaeth naill ai barhau trwy ddosbarthu meddyginiaethau gan feddygon teulu (lle bodlonir y meini prawf cymhwysedd) neu gael ei disodli gan fferyllfa gymunedol sy'n cynnig gwasanaethau hanfodol a chlinigol, ar agor o leiaf o ddydd Llun i ddydd Gwener.

Casgliad

Mae'r PNA hefyd yn ystyried newidiadau a ragwelir yn ystod cyfnod dilysrwydd y ddogfen, er enghraifft, y twf poblogaeth a ragwelir. O ystyried demograffeg bresennol y boblogaeth, rhagamcanion tai a dosbarthiad darparwyr gwasanaethau ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, mae'r ddogfen yn dod i'r casgliad y bydd y ddarpariaeth gwasanaethau bresennol yn ddigonol i ddiwallu anghenion y preswylwyr yn y dyfodol yn ystod cyfnod pum mlynedd y PNA hwn, ac eithrio yn ardaloedd Casnewydd Dwyrain a Torfaen Gogledd.

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi nodi bod angen fferyllfa yn y dyfodol yn:

- ▶ Datblygiad Glan Llyn yn Nwyrain Casnewydd (gweler pennod 6), a
- ▶ Pentref Trefol Mamhilad (gweler pennod 6).

Bydd gofyn i bob un o'r fferyllfeydd hyn agor am o leiaf 40 awr agor craidd a darparu ystod o wasanaethau fferyllol.

Bydd angen i'r Bwrdd Iechyd hefyd sicrhau gwasanaethau fferyllol newydd neu ychwanegol lle mae darpariaeth yn cael ei cholli neu ei lleihau, gan gynnal mynediad digonol, oriau agor, a gwasanaethau clinigol hanfodol ac ychwanegol.

Rhowch eich barn i ni ar Asesiad Anghenion Fferyllol drafft BIP Aneurin Bevan drwy gwblhau'r arolwg ymgynghori.

Gellir llenwi'r arolwg ar-lein [Cwestiynau Ymgynghori ar Asesiad o Anghenion Fferyllol Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan – Fill in form](#)

Gellir gofyn am fersiwn bapur o'r arolwg ymgynghori drwy e-bostio ABB.PrimaryCareDepartment@wales.nhs.uk neu drwy ffonio 01495 241260

Bydd yr arolwg ymgynghori yn cau ar 31 Awst 2026.

Mae'r sefydliadau canlynol wedi'u nodi fel partïon y mae'n rhaid ymgynghori â nhw fel y nodir yn Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020, yn ogystal ag aelodau'r cyhoedd:

- Pwyllgor Fferyllol Lleol Cymru (Community Pharmacy Wales).
- Pwyllgor Meddygol Lleol Aneurin Bevan ar gyfer ardal y Bwrdd Iechyd.
- Contractwyr fferylliaeth sydd wedi'u rhestru ar restr fferyllol ABUHB.
- Practisau Meddygon Teulu sy'n dosbarthu meddyginiaeth yn ABUHB.
- Practisau Meddygon Teulu yn ABUHB.
- Llais Aneurin Bevan neu unrhyw grŵp arall sy'n cynrychioli cleifion, defnyddwyr neu gymuned yn yr ardal hon ac sydd â diddordeb yn y ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol yn yr ardal honno, gan gynnwys Grwpiau Cyfranogiad Cleifion.

- Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gwent.
- Awdurdodau lleol – Cyngorau Sir Blaenau Gwent, Caerffili, Sir Fynwy, Casnewydd a Torfaen.
- Byrddau Iechyd Lleol cyfagos – Bwrdd Iechyd Addysgu Powys, Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg a Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro.